Delo z mladimi z manj priložnostmi

O čem govori to poglavje?

To poglavje je posebno poglavje v video šoli Vision in Animavision. Njegov namen je zbrati in deliti zgodbe različnih mladinskih delavcev iz različnih držav, v katerih delimo svoje izkušnje in dobre prakse o tem, kako v mladinsko delo vključiti mlade z manj priložnostmi. Poglavje vsebuje predvsem zgodbe iz multimedijskih projektov z mladimi, če pa si mladinski delavec na kakem drugem področju ali te zanima mladinsko delo na splošno, lahko v njem dobiš vpogled v različne prakse mladinskega dela ter izkoristiš naše izkušnje in ideje.

Upamo, da te bodo zgodbe navdihnile, predstavljene metode pa lahko povsem svobodno uporabiš pri svojem delu.

Motiviranje mladih z manj priložnostmi s pomočjo stop animacije in nekaj nasvetov

Ramazan DERİN, Turčija

Sem učitelj in svojo poklicno pot sem začel pred 13 leti. Doslej sem delal na različnih šolah v različnih mestih. Na začetku kariere sem delal v srednjih in osnovnih šolah in večina mojih učencev je bila mlajših od 14 let. Pozneje, leta 2014, sem začel delati v *Project Office of Balikesir Governorship.* Tam sem delal tri leta. V teh treh letih je pisarna pripravljala projekte o različnih temah. Prav tako smo pripravili nekaj projektov o mladih.

Ti projekti so bili: *Through Questioning Explore Your Entrepreneurship and Youth In Parliament.* Včasih pa sem sodeloval tudi pri nekaterih mladinskih projektih in usposabljanjih za mladinske delavce. To so bili: *Scene for Unity and Be Social! Be Entrepreneur*. Zato lahko rečem, da sem se v tem obdobju prvič srečal z mladimi in mladinskimi projekti. Na kratko, z mladimi tako v šoli kot v okviru projektov delam zadnjih sedem let.

Živim v mestu Edremit, kamor sem se preselil leta 2018. Mesto leži ob Egejskem morju, zato je eno od priljubljenih turističnih mest v zahodnem delu Turčije. Ima tudi naravne lepote, zaradi česar mesto privablja veliko turistov ter ljudi, ki tu bivajo in delajo. Število prebivalcev se poleti zaradi turizma zelo poveča, zato

mesto ljudem ponuja veliko možnosti za zaposlitev. Poleg tega upokojenci raje živijo v tem mestu in se vanj preselijo. Nekateri ljudje, ki delajo in živijo v velikih mestih, ki so blizu Edremita, se preselijo vanj, ker želijo živeti v manjšem, mirnejšem in bolj naravnem mestu. Vsi ti ljudje, ki želijo živeti v mestu in se vanj preseliti, povečujejo povpraševanje po hišah, zato je gradbeni sektor v Edremitu zelo zaposlen in potrebuje veliko delavcev.

In spet veliko ljudi prihaja v mesto, da bi delali in živeli s svojimi družinami. Zaradi teh dejavnikov imajo prebivalci mesta različno socialno in ekonomsko ozadje. V mestu živijo ljudje iz vse države.

Naša šola se nahaja v Akçayu, ki je ena od turističnih sosesk mesta. Na območju, kjer se nahaja naša šola, pa je veliko gradbenih delavcev z družinami in razvezanih družin. Na našo šolo prihajajo tudi učenci iz različnih sosesk, ki so na splošno prikrajšani, da bi se lahko uspešno učili. Zaradi socialnega in ekonomskega položaja njihovih družin, tudi rezultati izpitov niso zadostni za študij na boljši srednji šoli. V Turčiji dijaki ob koncu srednje šole opravljajo izpit, da bi se lahko šolali na dobri srednji šoli. Dijaki naše šole so tisti, ki tega izpita niso mogli opraviti. In večina njihovih povprečnih ocen iz srednje šole je nizka. Tudi to nam kaže, da so imeli naši učenci težave in da je bilo v njihovem prejšnjem izobraževalnem življenju, preden so prišli na našo šolo, nekaj narobe.

Imamo veliko učencev, katerih oče dela v gradbeništvu. Ekonomska, socialna in izobrazbena raven njihovih družin je slaba. Večina se jih iz ruralnih območij ali vzhodnega dela Turčije izseli v Edremit zaradi boljšega življenja. Vsi ti ljudje imajo različna kulturna ozadja in imajo včasih težave s prilagajanjem družbi. Druga težava je, da imamo veliko število učencev, katerih starši so ločeni. In na žalost morajo nekateri od teh učencev živeti v hišah svojih sorodnikov, saj tako oče kot mati nočeta prevzeti njegovega/njenega skrbništva. Morda starša to počneta, ker se sovražita in poskušata drug drugega kaznovati. Vendar so na koncu otroci žrtve. Predstavljajte si, da nimate več svoje sobe, hiše in družine in da morate živeti v drugem kraju, ne glede na vse! Poleg tega se učenci, katerih starši so ločeni, pogosto počutijo osamljene ali pa so introvertirani in sramežljivi, ker njihovi starši z njimi ne morejo zdravo in redno komunicirati. Včasih so, nasprotno, agresivno razpoloženi. V obdobju pandemije so bili ti učenci zaradi tega procesa še bolj osamljeni in negativni. Ker razvezane družine za svoje otroke ne skrbijo ustrezno in jih zamotijo le s tehnološkimi pripomočki, kot so mobilni telefoni in tablični računalniki, se motorične sposobnosti teh učencev (rezanje, lepljenje, oblikovanje nečesa) niso dovolj razvile. Poleg tega opažamo, da je pri naših učencih na splošno premalo motivacije.

Niso preveč navdušeni niti nad poukom niti nad obšolskimi dejavnostmi. Bodisi so zelo nestrpni bodisi ne želijo početi ničesar. Kot vidite, lahko večino naših učencev štejemo za prikrajšane in večina jih ima več težav, kot bi jih morala imeti. V primerjavi s svojimi vrstniki imajo manj priložnosti. In zaradi teh razlogov poskušamo tem učencem pomagati tako, da spodbujamo njihovo socialno vključenost in jim poskušamo dati enake možnosti.

Na tej šoli in na tem območju/sosedstvu delam od leta 2018 in z različnimi projekti poskušam pomagati našim učencem in vsem drugim učencem z zgoraj omenjenimi težavami. Ti projekti so običajno projekti programa Erasmus+. Zahvaljujoč tem projektom lahko naši učenci sodelujejo pri številnih dejavnostih ter se bolj socializirajo in vključijo v skupino. Včasih lahko učenci s slabimi ocenami s sodelovanjem v teh projektnih dejavnostih izkusijo občutek, da so nekaj dosegli in da so cenjeni. To jih bolj motivira za prihodnost. Na naši šoli izvajamo šolsko partnerstvo in mladinski projekt.

Z mladinskim projektom Animavision lahko našim učencem z manj priložnostmi ponudimo priložnost za druženje in izražanje na drugačen način. V projektu z učenci ustvarjamo animirane filme in videoposnetke, pri čemer jih fotografiramo in uporabljamo tehniko stop animacije. Osebno me je fotografiranje zanimalo že prej in sem si pridobil nekaj osnovnega znanja o tem. Zahvaljujoč temu projektu sem imel priložnost uporabiti svoje izkušnje. Ker seveda še nikoli prej nisem delal stop animacije, sem pridobil veliko novega znanja in izkušenj. Zlasti med delavnicami z našimi prikrajšanimi učenci smo pridobili kar nekaj izkušenj o tem, kako lahko povečamo njihovo motivacijo in izboljšamo njihove manjkajoče točke.

Na primer, učencem s šibkimi motoričnimi spretnostmi, kot je rezanje in lepljenje, smo dodelili pripravo prizora in likov za uporabo v animiranem filmu ter njihovo delo cenili. Da bi povečali njihovo motivacijo, smo delali tako, da smo imeli pogostejše odmore namesto zelo dolgih delovnih ur. Med temi odmori se lahko predvaja tiha glasba in uživajo v pijači, kot so čaj, kava in majhni prigrizki. To jim je pomagalo, da so se v okolju počutili prijetno. Prav tako pomaga, če je delovno okolje udobno in zanimivo ter jih motivira.

Tudi občasno delo v različnih okoljih pozitivno vpliva na motivacijo mladih. In ne pozabite, da bodo stop animacije, ki so jih posneli, delili na nekaterih platformah (Youtube, Facebook, Instagram itd.), da bodo te posnetke pokazali svojim prijateljem, družinam in projektnim partnerjem. To jih tudi motivira, saj današnji mladi skrbijo za ustvarjanje in deljenje tovrstnih vsebin na družbenih omrežjih.

Tehnike snemanja filmov z mladimi

Sertan AY, Turčija

Star sem 42 let in kot učitelj delam 19 let. V svojem poslovnem in vsakdanjem življenju sem vedno v stiku z mladimi. Vključen sem v številne mladinske dejavnosti, ne le v šoli, ampak tudi zunaj šolskega življenja. Vedno sem delal v srednjih šolah, aktivno sodelujem pri projektih in študijah v več mladinskih združenjih.

Živim v mestu Edremit v zahodnem delu Turčije. Naša regija je zelo bogata z vidika naravnih lepot, gospodarstva in družbenega življenja. Zaradi teh značilnosti se vanjo priseljuje veliko ljudi. Ljudje iz različnih kultur prihajajo v našo regijo, da bi živeli tu. Zaradi turizma je v poletnih sezonah tu velika množica ljudi. Takšna gostota ljudi s seboj prinaša tudi številne težave. Če povzamem težave, ki se nanašajo na mlade, so naslednje:

* Veliko mladih prihaja z vzhoda Turčije, zato se morda ne bodo mogli prilagoditi naši regiji.

* Veliko mladih trpi zaradi ekonomskih težav.

*V zadnjih letih so začeli prihajati mladi iz Afganistana in Sirije.

*V naši regiji je veliko Romov.

* Veliko je otrok iz ločenih družin, nekaj pa je tudi učencev, ki živijo pri starih starših.

Prva stvar, nad katero se pritožujejo mladi, ki prihajajo v našo regijo z vzhoda, je, da ne morejo najti prijateljev. Če k temu dodamo še učinke pandemičnih težav, se pojavi resna socialna osamljenost. Poleg tega imajo otroci iz ločenih družin tudi pomanjkanje samozavesti. Ti otroci se težko vključujejo v skupine. Delam v srednji šoli. Vse situacije in težave naših učencev lahko spremljamo prek sistema E-šola. Tudi svetovalna služba nam daje informacije o težavah dijakov.

Na naši šoli smo ustanovili projektne skupine. V te skupine vabimo učence, ki so v neugodnem položaju. Učenci, ki smo jih povabili v projektne skupine, so sprva oklevali, vendar kasneje niso imeli nobenih težav pri prilagajanju skupinam, saj so v tem prijetnem in zabavnem vzdušju zadovoljni. Za te učence pridobimo tudi uradno dovoljenje staršev.

Snemamo stop animacije o temah, ki jih določimo skupaj z učenci. Naš projekt se nanaša na video in v njem sodelujejo tudi tuji partnerji, tako da to poveča zanimanje učencev. Učenci imajo priložnost, da se vključijo v socialno skupino in delajo s svojimi prijatelji, kar jih zelo veseli. Naši učenci si takšnega okolja ne morejo ustvariti sami.

Takšen projekt je zelo težko izvesti s sredstvi, ki jih ima naša šola sama. V sodelovanju s tujimi projekti pa lahko učenci veliko lažje sodelujejo tudi širše.

Regija Edremit je ena od regij, ki se sooča z veliko različnimi težavami in ima najvišjo rast prebivalstva v Turčiji. Ta rast in zmeda spreminjata tudi družinske strukture v družbenem življenju in rušita odnose. Poleg te nenadzorovane rasti pa je na podeželju tudi kar veliko prebivalstva.

V vaseh na območju Kazdağlari, v našem okrožju, živi veliko mladih ljudi. Učenci prihajajo v našo šolo iz teh vasi. V naši šoli so mladi iz različnih okolij in kultur. Na našem območju je ogromno otrok iz razvezanih družin. V nekaterih razredih ta delež dosega enega od treh učencev. Te učence želimo podpreti in jim pomagati, da se bodo bolj družili. Učenci, ki imajo družinske težave, se lahko počutijo nepopolne v šoli in družabnem življenju. Svoje negativne situacije poskušajo skriti in se nagibajo k osamljenosti.

Če spregovorim o sebi, rad izvajam projekte in delam z mladimi. Na srednji šoli delam od leta 2003. V tem času sem si pridobil veliko različnih izkušenj. Vodil sem tečaje v ustanovah za izobraževanje odraslih. Delal sem kot mladinski voditelj v nekaterih mladinskih združenjih. Delal sem kot koordinator projektov na okrožnem direktoratu za nacionalno izobraževanje. Sodeloval sem v več deset projektih Erasmus+.

Nenehno se izpopolnjujem in svoje izkušnje ter energijo delim z mladimi. Odkar sem začel poučevati, me zanimajo tehnologija, videi in fotografija. Ukvarjam se s spletnim oblikovanjem, imam nekaj spletnih strani. V prostem času rad snemam kratke filme. S fotografiranjem in arhiviranjem se ukvarjam že vrsto let. V prvem delu tega projekta (Vision) sem sodeloval že prej. Izvedel sem nekaj usposabljanj o oblikovanju videoposnetkov za mladinske skupine v našem mladinskem združenju. Imam stran na družbenih omrežjih, ki jo uporabljam za promocijo okrožja Edremit ter na njej delim fotografije in videoposnetke o okrožju Edremit. Prav tako delam fotografije in videoposnetke naše šole ter urejam in upravljam spletno stran in račune na družabnih omrežjih naše šole.

Ta projekt me je naučil veliko različnih tehnik in mi dal mnogo idej. Vse te dejavnosti izvajamo skupaj z mladinskimi skupinami naše šole. Mladi so zelo zahtevni. Danes se zaradi hitrega napredka tehnologije in pomena družbenih medijev med mladimi povečuje pomen našega projekta. Video vsebine lahko v trenutku dosežejo široko občinstvo. Kratek videoposnetek je lahko učinkovitejši od strani besedila. Mladi se zavedajo pomena izdelave video vsebin, zato skrbijo za naš projekt.

Predstavitev filmskega ustvarjanja z mladimi na podeželju

Mia Brunej, Slovenija

Minilo je približno 20 let, odkar sem začela delati z mladimi v naši regiji. Najprej kratek čas v nevladni organizaciji, ki se je osredotočala na diskusijske skupine o različnih temah v lokalnih osnovnih šolah, kmalu zatem pa kot mentorica v različnih multimedijskih projektih, ki so se začeli vzporedno z mojim učenjem filmskega ustvarjanja.

Najprej naj vam nekoliko podrobneje predstavim regijo Posavje, od koder prihajam. To je lepo, večinoma podeželsko območje v vzhodnem delu Slovenije, ki ima največ 80.000 prebivalcev. Ljudje živijo predvsem na podeželju, ki obdaja več manjših mest, od katerih nobeno nima več kot 8.000 prebivalcev.

Ker je kraj oddaljen od glavnega mesta, Ljubljane, je življenje nekoliko počasnejše in ponuja dobro počutje v čudoviti naravi, včasih pa je tudi gospodarsko in socialno manj ugodno.

Tu je delovnih mest manj, plače so nižje in tudi veliko delovnih mest, ki jih lahko najdete v večjih mestih, tu ni.

Ker sama prihajam iz skupine mladih z manj priložnostmi – jaz, kot majhna, sem bila v takšnem podeželskem območju, kjer ni bilo veliko dejavnosti in včasih tudi ne veliko razumevanja za dejavnosti, ki niso tradicionalne – sem močno občutila pomanjkanje priložnosti. Zlasti v primerjavi z mladimi iz bolj urbanih območij, ki so jih imeli veliko več.

Ni šlo za nadarjenost, ni šlo za to, da bi bil nekdo poseben, šlo je preprosto za pomanjkanje priložnosti in znanja, zaradi česar sem zaostajala za svojimi vrstniki.

Na srečo sem pri dvajsetih letih naletela na več možnosti, ki sem jih odločno izkoristila in uspela zgraditi svoje življenje, tudi poklicno, na področju, ki se mi je zdelo zanimivo. To je bila medijska produkcija. Naj povem, da je bila ta možnost v moji mladosti popolnoma nevidna in nemogoča.

Ta osebna izkušnja je bila tako močna, da še vedno v marsičem usmerja moje življenje. Ena od odločitev in dejavnosti, ki jih zdaj opravljam v svojem poklicnem življenju, je, da se z različnimi projekti vračam v svoje otroštvo in na druga podeželska območja ter poskušam zapolniti praznino.

In ne boste verjeli, da praznina na podeželju še vedno obstaja. Pravzaprav ni veliko manjša kot v času moje mladosti, včasih je celo večja. To sproža številna vprašanja. Zakaj se je nekaterim območjem uspelo močno razviti na vseh ravneh, nekaterim pa manj? Ali so tehnologija, internet in spletna dostopnost z leti kaj spremenili tudi na podeželju?

Zagotovo. Toda miselnost skupnosti in možnosti se še vedno niso dovolj spremenile, da bi se mladi na podeželju razvijali enako kot mladi v mestih. Možnosti so se na nekaterih območjih celo zmanjšale. Prej se je krepil duh skupnosti, danes pa se ljudje bolj držijo zase, organizirajo manj dejavnosti, otrokom in mladim ponujajo manj možnosti na lokalni ravni. Zato mnogi, ki živijo v družinah, ki nimajo materialnih možnosti ali razumevanja, da bi na primer svoje otroke in mladostnike vozili v mesta na različne dejavnosti, ostajajo omejeni v svojem poklicnem življenju in prostočasnih dejavnostih. Kaj pa javni prevoz, boste rekli? Mladi so dovolj stari, da se lahko vozijo z avtobusom! Naj vam takoj povem, da so avtobusne povezave slabe in tudi če so, je mladostnikom veliko težje biti vključen v skupino, ki že od zgodnjega otroštva gradi svoje znanje in socialne stike. Naj gre za športni klub, računalniško programiranje, glasbeno šolo ali filmsko skupino.

Zato smo si v naši organizaciji LIJAmedia zadali nalogo, da gremo med mlade in na podeželje. Pot smo si morali utirati skoraj iz nič in ni bilo vedno lahko. Vendar nam je uspelo najti nekaj šol in društev, ki so bili odprti in prijazni.

Iz mojih izkušenj lahko rečem, da ni nujno, da vam bodo ravnatelji šol in predsedniki organizacij takoj ponudili priložnost. Običajno so preobremenjeni z delom in nimajo veliko časa, da bi se ukvarjali z novimi stvarmi.

Če pa se najde učitelj ali zainteresirani član, če sodelujete s kakšno organizacijo, ki bo organizirala skupino, pripravila prostor, po potrebi uredila papirje, pridobila ravnateljevo ali predsednikovo odobritev in celo povezala vašo delavnico s kakšnimi šolskimi projekti, ste zadeli v polno.

Tako smo našli pot s filmskimi delavnicami v okviru izvenšolskih dejavnosti na več kot polovico šol v naši regiji (kjer jih je več kot 26) in prvič ponudili priložnost številnim različnim mladim, večinoma na podeželju.

In videla sem, kako so se življenja nekaterih spremenila. Videla sem zdolgočasene mlade, ki so našli nekaj, kar jih je zanimalo, in zaživeli. Postali so tudi bolj pozorni pri šolskih dejavnostih, dobili priznanje, morda prvič po sodelovanju pri filmu. Videla sem, kako se spreminjajo življenjski načrti, kako se mladi odločajo za možnosti nadaljevanja šolanja v šolah, ki jim prej sploh niso prišle na misel. Celo študij in poklicno pot so zgradili na podlagi izkušenj s filmskimi delavnicami. Hkrati pa se je pri marsikomu opazil tudi dvig samozavesti in občutek enakopravnosti z mladimi iz večjih mest.

Kako najti pot na podeželje?

Na podlagi naših izkušenj bi rada delila nekaj smernic, ki so lahko v pomoč pri tovrstnih misijah. Ko najdemo šolo ali organizacijo, ki je pripravljena na sodelovanje, vedno poskušamo vnaprej določiti jasen dogovor o sodelovanju. Svoje želje poskušamo jasno sporočiti ali jih celo zapisati. V naši organizaciji – zlasti če pridemo v šolo ali društvo v okviru našega projekta – zahtevamo, da so dejavnosti za udeležence brezplačne, da imajo

ideje udeležencev največjo prednost, da je zelo pomembno vključevanje vseh zainteresiranih ne glede na ozadje (tudi če niso prepoznani kot nadarjeni itd.). Zahtevamo, da so ponujene dejavnosti zunajšolske in temeljijo izključno na svobodni volji in motivaciji udeležencev. Prizadevamo si organizirati zaupno in vključujoče okolje, v katerem se vsi počutijo enakopravne in vključene.

Šole ali organizacije največkrat nimajo veliko izkušenj z mladinskim delom. V sektorju mladinskega dela na primer uporabljamo drugačen pristop k učenju, ki temelji na učenju z delom, medvrstniškem učenju, samostojnem raziskovanju, projektnem delu … V primerjavi z bolj trdo strukturiranim šolskim sistemom, ki temelji na frontalnih predavanjih in ocenjevanju. Če sodelujete z bolj tradicionalnimi organizacijami, imajo lahko na primer togo hierarhično strukturo ali toge koncepte o tem, kaj je prav in kaj narobe, in niso odprte za mlade udeležence, da bi se svobodno izražali. Če že na začetku spoštljivo določite jasna pravila sodelovanja in ste odprti tudi za njihove želje, se lahko izognete številnim nesporazumom, mladi pa imajo od sodelovanja največ koristi.

Delavnice organiziramo v skladu z Evropsko listino o lokalnem mladinskem delu (http://www.movit.si/fileadmin/movit/1MVA/EGL/20190603-egl-charter.pdf), ki je odličen vir smernic, na katerih lahko temelji mladinsko delo. Mladinskim delavcem toplo priporočamo, da jo preučijo.

Če se odpravljamo v popolnoma nov del regije, se poskušamo tudi bolje informirati o območju, kamor se odpravljamo, malo preučiti zgodovino in kulturno ozadje, kulturne organizacije, če obstajajo, ter način življenja in navade ljudi. Vse to nam pomaga bolje razumeti okolje in udeležence. To je pogosto koristno, saj mladi izbirajo zgodbe, ki so povezane z njihovim načinom življenja, zato pogosto naletimo tudi na teme, povezane s podeželskim načinom življenja.

Če vemo nekaj o naravi, kmetovanju, kmečkih živalih in opremi ter podeželskem načinu življenja, nam to pomaga vzpostaviti boljše povezave.

Na številnih podeželskih območjih ima veliko mladih manj priložnosti, manj izkušenj, velikokrat prihajajo tudi iz ekonomsko in socialno prikrajšanih družin, ki jih ne podpirajo nujno ali jih ne poskušajo razumeti. Zato geografske ovire niso edina pomanjkljivost, s katero se srečujemo pri svojem delu. Obstajajo tudi številne druge situacije – ki jih lahko srečamo tudi v mestnih območjih – s katerimi se lahko srečamo prav tako na oddaljenih območjih, kot so nasilje med vrstniki ali druge vrste nasilja, revščina, učne težave, nizko samospoštovanje … Včasih dobimo vpogled v življenje nekoga, ki mu je težko ali je celo zlorabljen. Ali pa naletimo na nasilje v šoli, ki ni rešeno. Kako se odzvati? Kaj storiti? Takšne situacije zahtevajo veliko dodatnega znanja, da mladinski delavec ve, kako se z njimi spopasti.

V naši organizaciji smo se sami naučili, kako ravnati v nekaterih manjših situacijah, vendar se poskušamo zavedati, kje presegajo naše znanje, zato poskušamo na območju poiskati druge organizacije, ki se ukvarjajo z bolj specializiranimi temami in tovrstne udeležence – ali celo učitelje, ki ne vedo, kako ravnati v nekaterih situacijah – usmerjajo naprej.

Mladinsko delo je poleg ustvarjalnosti in zabave tudi velika odgovornost. Zato se skušamo nenehno izobraževati, ne le o tehničnih vidikih delavnic, ki jih ponujamo, temveč tudi o vodenju, vključevanju in delu z ranljivimi skupinami. Povezujemo se tudi s podobnimi organizacijami na našem območju ter na regionalni ali nacionalni (in celo mednarodni) ravni, izmenjujemo ideje in izkušnje ter iščemo pomoč tudi drugje, kadar naletimo na situacije, ki jih sami ne uspemo rešiti.

Delo z mladimi z manj priložnostmi tudi mene osebno včasih vrže iz tira in ure in ure razmišljam, kako bi rešila nekatere situacije. Vendar me to izredno bogati in nikoli ne bi zamenjala svojega poklica.

Čeprav je tudi zame kot mentorico to nenehna pot učenja, pa večinoma prinaša čudovite osebne in ustvarjalne rezultate ter veliko zadovoljstva.

Ustvarjanje splošnega okvira

Martin KAHLES, Nemčija

O meni

Moje ime je Martin Kahles. Ker sem tudi sam z dvema prekinjenima univerzitetnima diplomama šele v tretjem poskusu našel svojo usodo kulturnega in medijskega pedagoga, mi je osebno zelo pomembno, da otroci in mladi doživijo izobraževanje, ki jim omogoča raziskovanje lastnih interesov ter zgodnje spoznavanje svojih prednosti in slabosti.

Od leta 2008 delam kot samostojni kulturni in medijski pedagog. Od leta 2012 delam v zvezni deželi Saška-Anhalt v osrednji Nemčiji. Ustanove, v katerih izvajam izobraževalne projekte, so predvsem šole in ustanove odprtega varstva otrok in mladine, kot so mladinski centri. Te se nahajajo tako na podeželju kot v mestih. Na eni strani neposredno delam z otroki in mladimi v projektih aktivnega medijskega dela, tj. pri aktivni in ustvarjalni produkciji medijev, na drugi strani pa koordiniram delo pedagoških delavcev in z njimi vodim refleksivne razprave.

Izraz prikrajšanost

Tako v mestih kot na podeželju se s sodelavci redno srečujemo s tako imenovanimi mladimi z manj priložnostmi ali tako imenovanimi »prikrajšanimi« mladimi, pri čemer so ozadja prikrajšanosti lahko zelo različna.

V obsežnem programu financiranja kulturne vzgoje v Nemčiji se v tem kontekstu običajno uporablja izraz »izobraževalna prikrajšanost«. V tem primeru je opredeljena z enim od meril »nizek dohodek ali brezposelnost staršev« ali »nizka stopnja izobrazbe staršev«. V skladu s to opredelitvijo imajo starši, ki niso pridobili zaključnega spričevala ali vpisa v visokošolsko izobraževanje, nizko stopnjo izobrazbe. Ta merila za slabšo izobrazbo so vsekakor dobra poenostavitev za postopek prijave za financiranje. In menim, da je zelo smiselno posebej podpirati prikrajšane otroke in mlade.

Kljub temu menim, da v resnici prikrajšanosti ni mogoče določiti izključno z ekonomskimi razmerami ali stopnjo izobrazbe staršev. Po mojem mnenju je treba upoštevati tudi merila psihosocialnega razvoja in razvoja kompetenc.

Tudi otroci iz družin z visokimi dohodki in dobro izobrazbo imajo lahko na primer precejšnje težave v razvoju, če na primer doživljajo premalo ljubezni, ne razvijejo dobrega načina ravnanja s seboj ali nimajo priložnosti spoznati svojih potreb, prednosti in slabosti, da bi lahko izpolnili pričakovanja, ki so jim namenjena.

Nasprotno pa je lahko telesna invalidnost dejansko pomanjkljivost. Vendar to ne sme biti neizogibno, če je otrok ali mladostnik na primer našel dober način, kako se z njo spopasti in je deležen ljubeče vzgoje. Menim, da na področju telesnih invalidnosti pogosto ni toliko težava sama invalidnost kot zapostavljenost invalidov, ki lahko povzroči psihološke in čustvene napetosti.

Zato se zavzemam za zelo previdno uporabo izraza prikrajšanost in za to, da se vedno preuči posamezen primer. Prav tako se hitro zgodi, da se mladi iz določenega okrožja ali z določeno značilnostjo, kot je migrantski izvor, srečajo s predsodki. Tudi temu se je treba izogibati.

Poleg tega je vedno ugodno, če v okviru zunajšolskih projektov uspe mešati otroke in/ali mlade z različnimi prikrajšanostmi in tudi brez prikrajšanosti v skladu z idejo vključevanja.

Moja prva izkušnja z mladimi iz »prikrajšanih« družin

Moja prva formativna – in s tem mislim pozitivna – izkušnja z domnevno »prikrajšanimi« ljudmi je bila leta 2016. V sodelovanju z Offener Kanal Dessau in Muzejem Bauhaus Dessau sem skupaj z umetnostnim zgodovinarjem vodil enotedensko delavnico stop animacije na temo Wassilyja Kandinskega. Takrat so bili udeleženci večinoma fantje, stari med 13 in 17 let, vsi pa so imeli begunsko ozadje.

Jezikovno oviro je bilo takrat mogoče premagati le s pomočjo tolmača.

Kot si lahko predstavljamo, imajo Bauhaus in njegovi umetniki za mlade precej abstraktne teme. Dostop do Bauhausa je bil zato najprej ustvarjen z obiskom hiš mojstrov v Dessauu. Nato so se udeleženci ukvarjali z osnovnimi oblikami in barvami v delih Wassilyja Kandinskega.

Že takrat sem opazil, da imajo mladi, med katerimi so prevladovali moški, zelo močno potrebo po gibanju, zato sem kot animacijsko tehniko najprej izbral pikselacijo. V ta namen smo odšli na igrišče in posneli svoje prve animirane filme.

Nato nam je uspelo koncentrirano delo v tehniki kolaža. Ker je bilo vsebinsko zelo težko tematizirati Bauhaus ali Wassilyja Kandinskega, smo se dogovorili, da bomo v animiranih filmih prevzeli vsaj osnovne oblike, ki jih je predstavil Wassily Kandinsky. Udeleženci so imeli zdaj na voljo izhodišče glede zgodbe, ki so jo želeli povedati. Na tej točki je bilo pomembno, da smo v primerjavi s prvotnim konceptom ostali prožni, da ne bi ogrozili motivacije udeležencev.

Če se ozrem nazaj na to delavnico, lahko rečem, da so bili mladi prikrajšani predvsem zaradi jezikovne ovire, sicer pa so se obnašali kot drugi mladi brez migrantskega ozadja. V tem primeru je bil torej izziv manj metodološka prilagoditev ciljni skupini kot premagovanje jezikovne ovire s pomočjo tolmača.

Posebne značilnosti dela z osebami z omejenimi možnostmi za izobraževanje.

Kraj učenja in motivacija

Kot ponudnik obšolskega izobraževanja smo s svojimi projekti dejavni v svoji ustanovi, v drugih krajih obšolskega izobraževanja in v šolah. Ne glede na kraj učenja si vedno prizadevamo za lastne metode in pristope, ki ne izhajajo iz učnega načrta.

V šolah s sodelavci pogosto doživljamo, da sta lahko znana šolska stavba in učilnica za naše projekte problematična kraja učenja.

Mnogi otroci in mladi, zlasti tisti z manj priložnostmi, so navajeni, da jih k učenju motivirajo le opomini in graje ali grožnje s slabimi ocenami, kaznovanjem ali pridržanjem. Njihova motivacija je torej predvsem zunanja. Učitelji pogosto ne uspejo ustvariti notranje motivacije pri učencih. Učencem ne znajo predstaviti, zakaj določeno snov potrebujejo ali jo bodo potrebovali v življenju, ali pokazati neposrednih možnosti za njeno uporabo. Poučevanje ali ukvarjanje z neizogibno teoretično snovjo pa ne more biti vedno zanimivo za vse učence.

Ta težava obstaja vsaj za nekatere dijake v vseh srednjih šolah. Zame je to predvsem strukturni problem šole in ne problem predpogojev dijakov ali usposobljenosti in sposobnosti učiteljev.

Zlasti v šolah, ki jih lahko dijaki zapustijo le s kvalifikacijo, ki jim ne ponuja nobenih pravih poklicnih možnosti, jih je še toliko težje motivirati za učenje.

Če pridemo v šolo kot izvajalec obšolskega izobraževanja, učence pogosto prevzame dejstvo, da lahko in morajo zdaj delati iz lastnega interesa in motivacije ter uživati v ustvarjalni dejavnosti, ne da bi jo na koncu ocenjevali.

Ta preobremenjenost je razumljiva, saj so učenci običajno že od prvega razreda navajeni na isti način poučevanja in teh izkušenj ne morejo preprosto zavreči.

Sama stavba in tudi učitelji, ki so med obšolskim projektom prisotni vsaj v ozadju, sprožijo te ustaljene vedenjske vzorce. Zato lahko pomaga, če se kraj učenja iz šole preseli v izvenšolsko okolje.

Vendar to ni vedno tako enostavno, zlasti če je človek aktiven med poukom. Vsaj nekaj olajšanja lahko prinese namerna preureditev učilnice. Na primer, mize se lahko razporedijo drugače. V kotu so lahko čaj, sadje in drugi prigrizki. Med ustvarjalnimi fazami se lahko predvaja glasba.

Medtem so se v popoldanskem času vzpostavili alternativni prostori za učenje, na primer v tako imenovanih »družabnih žariščih" v mestu Halle, ki jih lahko uporabljamo tudi kot ponudnike obšolskega izobraževanja za naše delo z učenci. To so na primer mladinski centri, ki jih vodijo različne organizacije, ali nekdanje trgovine ali prazna stanovanja, ki so jih izobraževalne organizacije preuredile v učne prostore. Stroški najemnine in dodatni stroški za trgovino ali stanovanje v teh okrožjih so običajno obvladljivi, podporo pa nudijo tudi lokalna stanovanjska združenja.

Sodelovanje z učitelji

Če projekt poteka v času pouka, je vedno pomembno, da v predhodnem pogovoru z odgovornimi učitelji dogovorimo, ali naj bodo projektne dejavnosti vključene v razred, kdo nosi glavno odgovornost pri pedagoški dejavnosti in kakšno vlogo prevzamejo učitelji med projektom. V takem predhodnem pogovoru lahko učitelji opozorijo tudi na morebitne izzive, ki se lahko pojavijo pri določenih učencih.

Neredko pa učitelji doživijo, da učenci, ki pri rednem pouku pogosto niso tako uspešni, pri obšolskih projektih nenadoma postanejo navdušeni in zelo motivirani. To lahko privede tudi do konfliktov med učitelji in izvenšolskimi pedagogi, ki jih je treba prav tako reševati v pogovorih. Vedno si prizadevamo za sodelovalen in dopolnjujoč se delovni odnos med učitelji in nami izvenšolskimi pedagogi.

Ob predhodnem pogovoru morajo učitelji dobiti jasen vtis o načrtovanih dejavnostih in jih pred začetkom projekta podrobno predstaviti učencem. Če je mogoče, je dobra zamisel tudi predhodna predstavitev projekta s strani samih obšolskih pedagogov. Tudi to lahko poveča motivacijo učencev za sodelovanje v projektu.

Oblikovanje splošnega okvira

V večini naših projektov ni ocenjevanja in frontalnega poučevanja (to je pogosto še vedno običajno, vendar po mojem mnenju samo po sebi ni problematično). Namesto tega se osredotočamo na skupinsko delo in notranjo motivacijo.

Kljub temu je pomembno, da oblikujemo in upoštevamo določen splošni okvir za zunajšolske projekte.

Najprej je treba določiti pravila obnašanja, o katerih se je treba z učenci dogovoriti na začetku projekta in jih zapisati. Pri dogovarjanju o pravilih obnašanja je treba pojasniti, da ta niso samovoljna s strani učiteljev, temveč so v interesu vseh prisotnih in temeljijo na medsebojnem spoštovanju.

Za odnos učiteljev do učencev morata biti vedno značilna dobra volja in spoštovanje.

Po dogovoru o pravilih je seveda zelo pomembno, da se ta pravila upoštevajo; kajti le če učitelj tudi zahteva, da se pravila upoštevajo, se lahko razvije trden odnos zaupanja med učenci in učitelji.

Zagotovite raznolikost

Zlasti pri ustvarjanju medijev, kot so animirani filmi, ki zahtevajo veliko koncentracije, je pomembno, da si redno vzamemo odmore in faze osredotočenega dela izmenjujemo s fazami gibanja. Za gibalne faze so primerne številne različne aktivne igre, ki se lahko izvajajo na šolskem dvorišču, na športnem igrišču ali celo v preddverju šole ali v telovadnici. Podobno je pogosto tudi z večjimi zunanjimi površinami ali igrišči v izvenšolskih okoljih.

[Fotografija Froeblov stolp]

Pri večdnevnih projektih je lahko koristno tudi to, da popolnoma zapustimo ustaljeni kraj učenja in se odpravimo na izlet v okolico. Pri medijskih projektih je na primer dobro obiskati televizijski studio. Včasih so organizirani posebni vodeni ogledi za otroke in mlade. Glede na interese udeležencev pa je mogoče obiskati tudi kakšen drug kraj, na primer drsališče, trampolinski park, kino in še veliko drugih. Ta kraj je treba izbrati čim bolj demokratično vnaprej.

Če kraj učenja to dopušča, skupno kuhanje pogosto ustvari dobro vez med vsemi udeleženci. Če kuhanje ni mogoče in so na voljo sredstva, lahko obiščemo restavracijo ali okrepčevalnico ali naročimo hrano, ki jo nato skupaj pojemo.

Pri vseh dejavnostih je pomembno, da se učenci vključijo v proces odločanja v smislu sodelovanja in da aktivno sodelujejo.

Predstavitev in ocenjevanje

Zaključna predstavitev mora biti vrhunec vsakega projekta, zato jo je treba ustrezno oglaševati. Če je mogoče, da se predstavitve udeležijo starši, sorojenci, sošolci in učitelji iz drugih razredov, bodo udeleženci v idealnem primeru doživeli še večje priznanje za svoj nastop. Poleg aplavza lahko občinstvo na predstavitvi spodbudimo tudi k temu, da svoje mnenje napiše na lističe papirja in jih nalepi na steno ali zapiše v knjigo gostov.

Dobro je, da med udeleženci izvedete evalvacijo o njihovem zadovoljstvu s projektom in povečanju njihovih kompetenc. To lahko opravite na plenarnem zasedanju, npr. z uporabo metode petih prstov.

[Fotografija Ročna metoda petih prstov]

Če je še čas, lahko udeležencem razdelite tudi vprašalnik. Po eni strani je prednost tega, da je mogoče povratne informacije zapisati bolj individualno, po drugi strani pa je za pedagoge, ki izvajajo projekt, vedno dobra motivacija, da lahko črno na belem ponovno preberejo pozitivne povratne informacije.

Zaključek

Izvajanje projektov z otroki in mladostniki s posebnimi potrebami zahteva dobro poznavanje učencev in aktivno oblikovanje okvirnih pogojev. Če projekt poteka v šolah, je treba vedno opraviti predhodni pogovor z učitelji, da se ne ustvari napačna podoba o načrtovanih dejavnostih in njihovih ciljih.

Cilj obšolskega projekta mora biti vedno ustvarjanje notranje motivacije in aktivno vključevanje učencev v oblikovanje projektnih dejavnosti v smislu sodelovanja.

Pomembna so skupno oblikovana pravila, ki ustvarjajo podlago za zaupanje med učenci in učitelji.

Na koncu bi rad dodal, da imajo poleg dejavnikov, ki jih je mogoče ustvariti navzven, psihološko in duševno stanje ter odnos pedagogov vedno velik vpliv na odnos z učenci in uspeh projekta. Odnos pedagogov do učencev, pa tudi do samega sebe, morata kljub vsem težavam vedno zaznamovati dobra volja in spoštovanje.